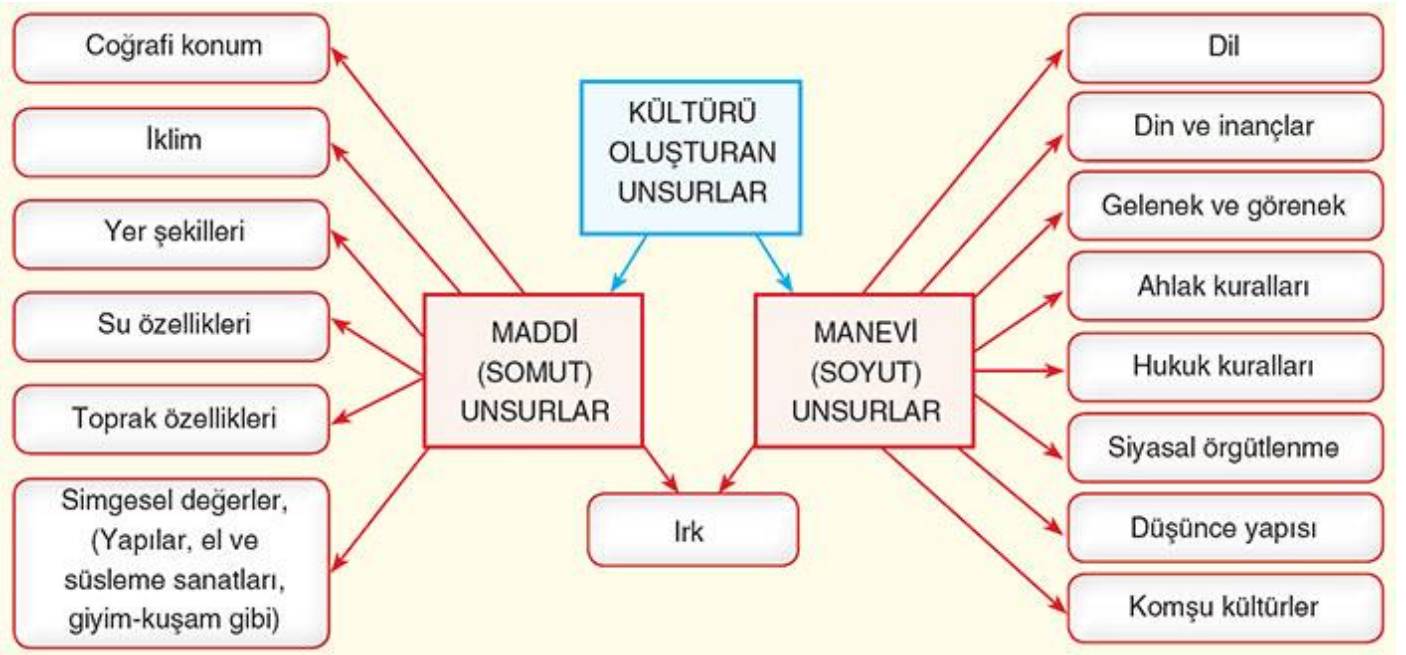

Kültür Bölgelerinin Oluşumu ve Türk Kültürü

Kültür tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür. Sosyolojik olarak, bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü o toplumun kültürüdür. Dünya kültürlerinin coğrafi yaklaşımlarla incelenmesini **kültürel coğrafya** yapar. Kültürel coğrafya toplumların yeme, içme, giyinme, müzik, mimari, din, dil gibi özelliklerini inceler. Kültür kuşaktan kuşağa geçer. Kültür dinamiktir. Her nesil geçmişten gelen kültürü devralarak bunu değiştirir ya da geliştirir. Bir kültürün doğduğu yere o **kültürün kaynak alanı** denir.

Her toplumun kendi kültürü vardır ve kültürün yükselmesi, ilerlemesi ve gelişmesi medeniyetin doğuşunu sağlar. Sosyolojik çerçevede kültür kavramı 'bir yaşama biçimidir. Bu yaklaşımda bir toplumda bulunan ve bulunmayan bütün ifade ve etkileşim biçimleri önem kazanır. Bu anlamda kültür, insan olarak belli bir toplumda öğrendiklerimizle, davranış, düşünce sistemimizin toplamı sayılabilir. Daha kapsamlı bir tanımlama yapacak olursak kültür; tarihsel ve toplumsal gelişim süreci içerisinde oluşturulan maddi (somut) ve manevi (soyut) değerlerin bütünüdür. Kültürün bir diğer özelliği ise yazılı, görsel ya da sözlü iletişimle nesilden nesile aktarılmasıdır.

Toplumdan topluma çok farklı özellikler gösteren kültür, birbirinden farklı özelliklere sahip unsurlar tarafından oluşturulur ve şekillendirilir. Bu unsurlar, **maddi (somut)** ve **manevi (soyut)** unsurlar olarak iki ana gruba toplanabilir.

KÜLTÜRÜN ÖZELLİKLERİ

- Öğrenilebilir olması,
- Toplumsal olması,
- Aktarılabilir olması,
- Değişebilir olması,
- Sürekli olması,
- Bütünleştirici olması,
- İhtiyaçları giderici olması
- Belli kurallarının olması

Manevi unsurların başında gelen dil, kültürün sözel yansıması ve temel iletişim aracıdır. Din ve inançlar, kültürel değer sisteminin anahtarı ve koruyucusu konumundadır. Ahlak ve hukuk kuralları ise genelde din ve inanç sisteminin doğru kabul ettiği davranışları koruyan, yanlış kabul ettiği davranışları ise cezalandıran sistemlerin bütünüdür. Bir kültürün temel manevi değerlerinden olan gelenek ve görenekler de toplumsal yaşam ile düşünce yapısının şekillendirdiği davranış ve düşünceler bütünü olarak tanımlanabilir. Bireyler birbirinden etkilendiği gibi, toplumlar ve kültürler de birbirinden etkilenir. Bu anlamda komşu kültürler de bir toplumda kültürün oluşmasında etkilidir. Siyasal örgütlenme ise bir toplumun nasıl yönetildiğiyle ilgili güncel ve tarihsel unsurları içerir. Örneğin, Avrupa kültür bölgesinde yer alan ülkelerin çoğunda sembolik de olsa kraliyetlerin devam etmesi bu duruma örnek olarak verilebilir.

Kültürü etkileyen maddi unsurların en önemlisi coğrafi konumdur. Dünya üzerinde her kültürün bir doğum yani kaynak alanı ile yayılma alanı vardır. Doğa koşulları da kültürün şekillenmesi üzerinde çok etkilidir. İnsanlar, yaşadıkları bölgenin iklim koşullarına göre giyinirler. Barınılan yerin özelliği de iklim koşullarına göre farklılıklar gösterir. Kurak bölgelerde yapılan evlerin kerpiç, yağışlı alanlarda ise ahşap olması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Yaşanılan yerde yetiştirilen tarım ürünleri ile temel ekonomik faaliyetler de iklimin yanı sıra yer şekilleri, su ve toprak özelliklerine bağlıdır. Kültürleri karakterize eden yapıların şekilleri ve yapı malzemelerinde, giyim-kuşam, el ve süsleme sanatlarında, sosyal ilişkilerde hatta insanların psikolojik ve fizyolojik özelliklerinin gelişmesinde bile doğal koşulların etkisini görmek mümkündür.

Dünya kültür bölgelerini meydana getiren unsurlardan biri de hem maddi hem de manevi unsurları bünyesinde bulunduran ırklardır. Coğrafyacılar için kültürel bağlamda ırk, öncelikle toplumu meydana getiren insanların fizyolojik özelliklerini tanımlamak için kullanılır. Bu özellikler, çoğunlukla doğal koşulların da etkisiyle biçimlenen genetik mirasın bir ürünüdür. Kuzeyli ırkların çoğunlukla sarışın ve renkli gözlü, Arapların esmer tenli ve koyu renk gözlü, Doğu ve Orta Asya ırklarının çekik gözlü, Afrika ve Pasifik ırklarının ise koyu tenli ve geniş burunlu olmaları gibi. Bu fizyolojik özelliklerin yanı sıra manevi unsurların devreye girmesi ile ırklar ve kültür bölgelerinin daha da çeşitlendiğini görebiliriz. Fizyolojik olarak benzer özellikler taşıyan Kuzey ve Doğu Avrupa ırklarının daha çok manevi unsurlara bağlı olarak Avrupa ve Slav kültür bölgelerini oluşturması bu duruma örnek olarak verilebilir.

Dünya genelindeki kültür bölgelerini belirlemek son derece karmaşık bir iştir. Farklı ölçütlere göre çok sayıda kültür bölgesi belirlemek mümkündür. Bu bakımdan en genel sınıflandırma ırk, din ve dil ölçütlerine göre yapılan sınıflandırmadır. Bu sınıflandırma sonucunda karşımıza dokuz büyük kültür bölgesi çıkar. Örneğin, Latin Amerika kültür bölgesi, Katolik Hristiyan nüfusun fazla olduğu, resmî dil olarak İspanyolcanın konuşulduğu, kökeni İnka ve Maya uygarlıklarına dayanan insanların ve melez nüfusun yoğun olarak yaşadığı bir kültür bölgesidir.

Her büyük kültür bölgesi de kendi içerisinde alt kültür bölgelerine ayrılır. Örneğin genel özelliklerini belirttiğimiz Latin Amerika kültür bölgesinin içerisinde Orta Amerika, Brezilya, Karayip Adaları gibi birçok kültür bölgesi belirlenebilir. Brezilya kültür bölgesinde resmî dil Portekizcedir. Karayip Adaları kültür bölgesinde ise İngilizce ve Fransızca da yaygın olarak konuşulur ve nüfusun önemli bir kısmı Afrika kökenlidir.

TÜRK KÜLTÜRÜ

Türk kültürü, geçmişten günümüze Türk milletin hayat tarzını ifade eder. Türk milleti dünya tarihinin en eski kültür ve medeniyetlerine sahiptir. Komşu olduğu dünyanın en eski kültürlerini etkilemesi, onlardan etkilenmesi nedeniyle de ayrı bir önem kazanır.

Türk kültürü ilk ortaya çıktığı bölge olan Orta Asya'nın, doğusunda Çin, güneyde Tibet ve Hint kültürü ile komşuydu. Doğal ve beşerî nedenlere bağlı olarak dünyanın çeşitli bölgelerine göç etmek zorunda kalan Türkler şu an yaşadığımız Anadolu'ya geldiğinde doğusunda İran-Pers, batısında Avrupa kültürünün temeli kabul edilen Yunan kültürü ve en önemlisi temelden etkilendiği İslam kültürüyle komşu olmuştur. Türk kültürü bu köklü ve büyük kültürlerle yüzyıllarca komşu olup ve varlığını en sağlam şekilde sürdürmektedir.

Türk kültürünün köklerini Orta Asya'da göçebe Gök Tanrı inancına sahip, savaşçı halkların kültürüne dayanır. Bu atlı göçebe kültürünün gelişim tarihi taş devrine kadar gider. Bu dönemlerde at, köpek, koyun gibi hayvanların evcilleştirildiği ilk dönemlerdir. Süt ürünleri, keten, halı dokumacılığı da bu dönemlerde

gelişmeye başlamıştır. Tarih boyunca uzun zaman dilimleri içerisinde birlik ve beraberliklerini bozmadan yaşayan Türk dünyası kurduğu medeniyetlerle tarihte önemli rol oynamıştır. Göktürkler, Karahanlılar, Selçuklular ve Osmanlılar bu devletlerin en önemlileridir. Türk kelimesinin içinde geçtiği ilk devlet Göktürklerdir. Türkler bozkır kültürünün temel simgelerinden olan atı çok iyi kullanmışlardır.

Göçebe olarak çadırdaki yaşadıkları için beslediği hayvanların yünlerinden yararlanarak halı kilim dokumacılığı ve küçük aletler yapmışlardır.

Türkler anayurdu olan Orta Asya'dan nüfus fazlalığı, otlakların verimsizleşmesi, su kıtlığı gibi nedenlerden dolayı göç etmişlerdir. Orta Asya'dan dört bir yana gerçekleşen göçlerden en önemlisi batıya doğru olanlarıdır. Bu göçler sonucunda Anadolu Türkleşmiş, daha sonra Avrupa içlerine kadar yayılmışlardır. Yerleşik hayata geçtiklerinde ise dünyanın en eski kültürleri ile boy ölçüşebilecek mimari eserler ve sanat eserleri bırakmışlardır. Köprüler, çeşmeler, kervansaraylar, hanlar, hamamlar, camilere yüzyıllar öncesinde yapılmış eserlere günümüzde de rastlanabilmektedir. Bu eserlerin örnekleri çok geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Çin, Hindistan, Moğolistan gibi Asya ülkelerinden batıda Bosna-Hersek ve Macaristan'a kadar geniş bir alanda bu kültür izlerine rastlanmaktadır. Türk kültürüne ait eserlerin birçok farklı ülkelerde görülmesinde Türklerin Orta Asya'dan çeşitli yönlerde göç etmeleri, geniş bir coğrafi sahaya yayılmaları ve buralarda hakimiyet kurmaları bilim, sanatta çok ilerlemeleri etkilidir. Türkler hakimiyet kurdukları yerlerde, eserler meydana getirerek bu alanları Türkleştirmişlerdir.

Türkler çok gelişmiş bir devlet sistemine, çağını aşan yönetim biçimlerine, adli hukuk kurallarına ve düzenine sahiptir. Milyonlarca insanın konuştuğu mükemmel bir dil, çok çeşitli alfabe ve yazı tipleri kullanmışlardır. Dünyanın en mükemmel disiplinli ve kahraman ordusuna sahip olduğu için ortak bir tarih bilincine ulaşmıştır. Türkler yeryüzünde **ilk kâğıt parayı** basmış, **ilk kumaşı** kullanmış, **atı ilk olarak evcilleştirerek** hizmetlerinde kullanmışlardır.

Geleneksel Türk evi

Türk kahvesi

Türk el sanatlarından halı

Türk el sanatlarından ebru

Türk kültürünü en iyi simgeleyen çiçek lale

Türk kültürünü simgeleyen önemli öğelerden biri: At

Göktürk yazıtlarında da belirtildiği gibi “**Üstte gök çökmedikçe, altta yer delinmedikçe ey millet senin ülkeni ve düzenini kim bozabilir?**” düsturunu kurduğu çok sayıda devletle göstermiştir. Şehirleşerek ilk tarım yöntemlerini uygulamıştır. Farklı kültür ve inanca sahip farklı dilleri konuşan birçok milleti, aynı bayrak altında toplayarak büyük bir hoşgörü çerçevesinde bünyesinde barındırmıştır.

TÜRK KÜLTÜRÜNÜN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Çok köklü ve eski olması,
- Coğrafi özelliklerinden dolayı hem göçebe hem yerleşik özellikler taşıması,
- Bulunduğu bölgenin coğrafi özelliklerinden dolayı tarım ve hayvancılığın çok önemli olması,
- İlk ortaya çıktığı bölgenin coğrafi konumuna ve denizden uzak olmasına bağlı olarak karasallık etkisinin daha fazla olması,
- Coğrafi konumu ve köklü geçmişi nedeniyle insan sevgisini ve dünya barışını benimsemesi,
- Coğrafi konumu nedeniyle birçok farklı kültürden etkilenmesi ve o kültürleri etkilemesidir.

Tac Mahal

Şirdar Medresesi

Mostar Köprüsü

Kavalalı Mehmet Ali Paşa Camisi

Selimiye Camisi

- Komşu medeniyetler
- Bulunduğu coğrafi konum
- Yoğun olarak yapılan ekonomik faaliyetler (tarım ve hayvancılık)
- Türklerin kendine has karakter özellikleri
- Göçebe ve yerleşik yaşam
- Din ve inanışlar (İslamiyet ve öncesi)
- Türk göçleri
- İklim şartları

- * Türkiye Cumhuriyeti
- * Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
- * Azerbaycan
- * Türkmenistan
- * Özbekistan
- * Kazakistan
- * Kırgızistan
- * Tacikistan

[illegible]

Türk Kültürünün Yansımaları

- Dedelerin adları genellikle torunlara verilir.
- Büyüklerin elleri öpülür.
- Bayramlarda büyüklere ziyarete gidilir.
- Dokumacılık, ayakkabıcılık, terzilik en yaygın zanaatlardır.
- Semt pazarları devamlı işler.
- Türk dili zengin bir sanat geleneğine sahiptir.
- Mimaride dini yapılar anıtsaldır.
- Türk sanatı, çini, hat, ebru, seramik, tezhip ve halıcılıkta gelişmiştir.
- Türk edebiyatı şiir, hikâye, roman, deneme, mizah, eleştiri dallarında eski ve yeni formatlarda dünya dillerine çevrilen eserler üretmektedir.
- Türk ahlakı yiğitlik, kahramanlık üzerine kuruludur.
- Geleneksel yağlı güreş ata sporudur.
- Düğünlerden önce kına gecesi yapılır.
- Düğünlerde ziyafet verilir şenlik yapılır.
- Uzak yola gidenlerin arkasından su dökülür.
- Sabah, akşam çay içilir.
- Evlenecek erkeğe kız istemeye gidilir.
- Evlenen çiftin gittiği arabanın onunu kesilir, para alınır.
- Büyüklerin karşısında bacak bacak üstüne atılmaz.
- Salonu misafir için kapalı tutup, küçük oturma odasında oturulur.
- Misafirlere yemekten sonra kahve ikram edilir.
- Ekmek ve diğer hamur işi ürünler çok yenir.

**COĞRAFYA
HOCASI**